

CZU: 343.222(498)

CONȚINUTUL VINOVĂȚIEI ÎN CAZUL INFRAȚIUNILOR PREVĂZUTE LA art.264 DIN CODUL PENAL

Nicolae POSTOVANU

Universitatea de Stat din Moldova

Pentru a fi considerată infracțiune, fapta prejudiciabilă prevăzută de legea penală trebuie să fie săvârșită cu vinovăție. Altfel spus, făptuitorul poate fi tras la răspundere penală doar pentru fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile în privința cărora a fost stabilită vinovăția lui. În art.264 CP RM este specificată imprudența față de urmările prejudiciabile exprimate în vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății. În același timp, lipsește orice mențiune cu privire la atitudinea făptuitorului față de fapta prejudiciabilă prevăzută la art.264 CP RM – încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport. Articolul 19 CP RM nu caracterizează conținutul vinovăției în cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM. În esență, infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM trebuie considerate infracțiuni săvârșite din imprudență. Săvârșirea de către aceeași persoană (aceleași persoane), în același timp, a faptelor prevăzute la art.228, 235-244 din Codul contravențional și a faptelor prevăzute la art.149 sau la art.157 CP RM are ca efect însumarea pericolului social al acestor fapte și „fuzionarea” lor într-un produs calitativ nou, și anume – în infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM. În cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM, conținutul vinovăției include intenția sau imprudența față de fapta prejudiciabilă și doar imprudența față de urmările prejudiciabile.

Cuvinte-cheie: *latură subiectivă, vinovăție, intenție, imprudență, intenție directă, intenție indirectă, încredere exagerată, neglijență, aspect intelectual, aspect volitiv.*

THE CONTENT OF THE GUILT WITH REGARD TO THE OFFENCES SET OUT IN art. 264 OF THE PENAL CODE

In order to consider the prejudicial act an offence, within the context of penal law, it must be committed with guilt. In other words, the perpetrator may be held criminally liable only for the prejudicial act and the prejudicial consequences for which his/her guilt has been established. Article 264 PC RM includes the act of recklessness with regard to the prejudicial consequences of middle battery or middle health injury. At the same time, no mention is made regarding the perpetrator's attitude towards the prejudicial act provided by art.264 PC RM – the violation of traffic safety rules or the use of transport rules. Article 19 PC RM does not make any references to the content of the guilt considering the offences set out in art.264 PC RM. In essence, the offences specified in art.264 PC RM should be considered as acts committed by recklessness. The concomitant perpetration by the same person (same people) of the acts stipulated in art.228, art.235-244 of the Contravenational Code and of the acts provided by art.149 or art.157 PC RM generates the combination of the social danger of all these acts and their “merging” into a new qualitative product, namely into the offences provided by art.264 PC RM. With regard to the offences set out in art.264 PC RM, the content of the guilt implies both the intention or recklessness considering the prejudicial act and only the recklessness considering the prejudicial consequences.

Keywords: *the subjective side, guilt, intention, recklessness, direct intention, indirect intention, exaggerated confidence, negligence, the intellectual aspect, the volitional aspect.*

Introducere

Prin „latura subiectivă a infracțiunii” se înțelege „atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta săvârșită și urmările ei, motivul și scopul infracțiunii” [1, p.137]. Atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta săvârșită și urmările ei reprezintă vinovăția – semn obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii. Din alin.(1) art.14 CP RM rezultă că, pentru a fi considerată infracțiune, fapta prejudiciabilă prevăzută de legea penală trebuie să fie săvârșită cu vinovăție. Altfel spus, făptuitorul poate fi tras la răspundere penală doar pentru fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile în privința cărora a fost stabilită vinovăția lui.

A. Teacă susține că „vinovăția, elementul care privește latura subiectivă a infracțiunii, însumează condițiile psihologice ce determină agentul să comită fapta vătămătoare și este constituită din două componente: conștiință (în raport cu fapta și urmările) și voință, urmând ca, pentru dovedirea formei de vinovăție și pentru determinarea gravității sancțiunii, să fie analizată această relație psihologică dintre faptă și autor. Conștiința (proces intelectual) reprezintă ansamblul de concepții, convingeri, înțelegeri, în care apare ideea de a săvârși o infracțiune, inclusiv reprezentarea urmării săvârșirii acelei infracțiuni, în timp ce voința (proces volitiv) este o funcție psihică,

caracterizată prin orientarea conștiinței a agentului spre realizarea unor scopuri și prin efortul depus pentru realizarea acțiunii și producerea rezultatului" [2]. În mod implicit, aceleași două componente ale vinovăției sunt specificate de către V.A. Șireaev în contextul examinării formelor sub care se prezintă vinovăția: „Prin „formă a vinovăției” trebuie de înțeles expresia exterioară a conținutului interior al vinovăției, determinat de ansamblul elementelor psihice de bază – conștiința și voința” [3, p.10]. R.V. Makarov și F.V. Gabdrahmanov menționează just că „formele vinovăției permit reprezentarea laturii subiective a infracțiunii atât ca instituție de sine stătătoare în Partea generală a legii penale, cât și ca element constitutiv al infracțiunii în toate articolele Părții speciale a legii penale” [4].

Analiza art.17 și 18 CP RM denotă că vinovăția își găsește exprimare prin cele două forme ale sale: intenția și imprudența. Aceste forme se deosebesc după atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile, deosebiri care se răsfrâng asupra procesului intelectual și a procesului volitiv.

În Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislației la examinarea cauzelor penale referitoare la încălcarea regulilor de securitate a circulației sau exploatare a mijloacelor de transport, nr.20 din 08.07.1999 [5], nu se conține nicio explicație cu privire la forma vinovăției în cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM. În trecut situația a fost alta. În pct.2 al Hotărârii Plenului Judecătoriai Supreme a URSS privind practica judiciară în cauzele legate de încălcarea normelor de securitate a circulației și de exploatare a mijloacelor de transport rutier sau de transport urban electric, nr.2 din 09.04.1965, se menționa: „A explica instanțelor de judecată că, în cazul infracțiunilor cu implicarea mijloacelor de transport rutier sau de transport urban electric, atitudinea făptuitorului față de încălcarea regulilor de securitate a circulației și de exploatare a mijloacelor de transport se poate exprima atât sub forma intenției, cât și sub forma imprudenței, iar față de urmările produse – numai sub forma imprudenței” [6]. În Hotărârea Plenului Judecătoriai Supreme a URSS privind practica judiciară în cauzele legate de infracțiunile rutiere, nr.11 din 06.10.1970 [7], nu a fost inclusă o asemenea explicație.

În alin.(1) art.264 CP RM este specificată imprudența manifestată de făptuitor față de urmările prejudiciabile exprimate în vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății. Implicit, aceeași formă a vinovăției este manifestată în cazul urmărilor prejudiciabile prevăzute la alin.(3) și (5) art.264 CP RM. În același timp, lipsește orice mențiune cu privire la atitudinea făptuitorului față de fapta prejudiciabilă prevăzută la art.264 CP RM – încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport. Și în alte norme penale se conțin astfel de mențiuni. De exemplu, în alin.(1) art.232 CP RM se vorbește despre „distrugerea sau deteriorarea în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii imprudente (sublinierea ne aparține – n.a.) a focului sau a unor surse de pericol sport”. În art.149 și art.157 CP RM imprudența este prezentată ca atitudine a făptuitorului față de infracțiune în ansamblul său.

În alin.(1) art.264 CP RM legiuitorul nu a recurs la formulări de genul „încălcarea din imprudență a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport” sau „încălcarea intenționată a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport”. S.Brînza și V.Stati menționează: „Nu poate fi exclusă cu totul posibilitatea manifestării imprudenței față de fapta prejudiciabilă, în contextul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.264 CP RM. Aceasta deoarece legiuitorul nu specifică în acest articol care formă a vinovăției trebuie să manifeste făptuitorul în raport cu fapta prejudiciabilă. Spre deosebire, de exemplu, de art.213 CP RM, în care se specifică că regulile sau metodele de acordare a asistenței medicale se încalcă din neglijență” [8, p.435]. S. Cernomoreț și D.M. Hortopan [9] au o părere apropiată.

În legea penală rusă avem o situație asemănătoare. În legătură cu aceasta A.P. Iațana remarcă: „Legiuitorul a construit art.264 din Codul penal al Federației Ruse [10] în așa mod încât acest articol nu oferă răspuns la întrebarea privind forma vinovăției față de încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport” [11]. Unii doctrinari evită să caracterizeze plenar vinovăția în cazul infracțiunilor reunite sub denumirea de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport. De exemplu, în legătură cu infracțiunile prevăzute la art.264 din Codul penal al Federației Ruse, K.V. Pitulko și V.V. Koreakovțev menționează: „Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin atitudine imprudentă – încredere exagerată sau neglijență – față de urmările prejudiciabile” [12, p.122].

Starea de lucruri prezentată mai sus ne determină să analizăm cu atenție problema privind conținutul vinovăției în cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM.

Rezultate și discuții

În literatura de specialitate autohtonă s-au profilat două viziuni referitoare la conținutul vinovăției manifestate la săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM:

1) aceste infracțiuni sunt săvârșite din imprudență. Viziunea dată este promovată de A.Borodac [13, p.380; 14, p.583], T.Popovici [15, p.444], I.Țurcanu [16, p.514], V.Budeci [17, p.589; 18], A.Airapetean, D.Ioniță, S.Prodan și R.Popov [19];

2) în cazul infracțiunilor respective făptuitorul manifestă intenție sau imprudență față de fapta prejudiciabilă și doar imprudență față de urmările prejudiciabile. Această viziune o susțin S.Brînza, V.Stati, N.Gordilă [8, p.435; 20, p.739], L.Gîrla, Iu.Tabarcea [21, p.63-64], Șt.Stamatin [22], S.Cernomoreț, D.M. Hortopan [9] și I.Șevciuc. [23]

Observăm că cea de-a două viziune presupune oricare din următoarele două variante: a) imprudență atât față de fapta prejudiciabilă, cât și față de urmările prejudiciabile; b) intenție față de fapta prejudiciabilă și imprudență față de urmările prejudiciabile. În prima dintre aceste variante, forma de vinovăție față de fapta prejudiciabilă coincide cu forma de vinovăție față de urmările prejudiciabile. În cea de-a doua variantă, forma de vinovăție față de fapta prejudiciabilă diferă de forma de vinovăție față de urmările prejudiciabile.

Pot apărea dubii în legătură cu posibilitatea manifestării imprudenței față de fapta prejudiciabilă prevăzută la art.264 CP RM. Practica judiciară arată că aceste dubii nu sunt întemeiate. Spre exemplu, într-o speță în care s-a aplicat alin.(1) art.264 CP RM este folosită sintagma „inculpatul a acționat cu neglijență” [24]. În altă speță se arată că „imprudența manifestată la trafic de către inculpat a determinat încălcarea prevederilor din Regulamentul Circulației Rutiere, care este în legătură cauzală directă cu accidentul rutier produs la 23.10.2011” [25].

În teoria dreptului penal este susținută posibilitatea manifestării imprudenței față de fapta de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport. V.I. Neverov menționează: „De exemplu, conducătorul mijlocului de transport, care a manifestat lipsă de atenție, nu a observat un indicator rutier sau semnalul semaforului, fapt ce a determinat producerea unui accident de circulație care s-a soldat cu urmări prejudiciabile. În cazul dat, subiectul comite fapta din imprudență și manifestă imprudență față de urmările survenite. Atunci însă când conducătorul mijlocului de transport traversează intenționat o intersecție, deși semaforul îi interzice aceasta, cauzându-se din imprudență anumite urmări prejudiciabile, vom fi în prezența așa-numitei forme de vinovăție „intenționat-imprudente” [26, p.104]. M.V. Muhortova prezintă exemple care se referă la încălcarea cu încredere exagerată și, respectiv, din neglijență a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport: „De exemplu, conducătorul mijlocului de transport conștientizează că depășește viteza de circulație, își dă seama de pericolul producerii urmărilor prejudiciabile, însă acordă prioritate intereselor și dorințelor sale (de a reduce durata deplasării) și contează pe experiența, stagiul, reacția sa, sperând ușuratic să evite urmările prejudiciabile (încredere exagerată). În același timp, nu este exclus ca regulile de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport să fie încălcate din neglijență. Să admitem că un șofer de cursă lungă a adormit la volan: sesizând starea de oboseală generală a organismului, acesta trebuia să se oprească pentru a dormi, prevăzând că organismul va reacționa astfel la surmenajul apărut” [27, p.149]. Acest punct de vedere infirmă opinia lui V.I. Borisov, conform căreia „regulile de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport pot fi încălcate cu intenție directă sau din neglijență, fiind exclusă încrederea exagerată” [28, p.318].

Mai sus am menționat că, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM, forma de vinovăție față de fapta prejudiciabilă poate să nu coincidă cu forma de vinovăție față de urmările prejudiciabile.

În literatura de specialitate sunt exprimate voci în susținerea acestei posibilități. Astfel, N.S. Taganțev susține: „Varietatea cea mai simplă a faptelor infracționale este cea în care acțiunea sau inacțiunea săvârșită constituie expresia unei singure forme a vinovăției – intenție sau imprudență; însă, în viață pot întâlnite varietăți mai complexe, atunci când fapta infracțională constituie expresia a două sau mai multor intenții, a două sau mai multor imprudențe sau a intenției și a imprudenței” [29, p.261]. În viziunea lui E.S. Volobueva, „formele de vinovăție față de fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile pot fi aceleași, însă aceasta nu este valabil întotdeauna. Este posibilă situația când există intenție atât față de fapta prejudiciabilă, cât și față de urmările prejudiciabile, sau imprudență atât față de fapta prejudiciabilă, cât și față de urmările prejudiciabile, sau intenție față de fapta prejudiciabilă și imprudență față de urmările prejudiciabile” [30]. E.S. Iurova menționează: „Atitudinea psihică a făptuitorului față de acțiunea (inacțiunea) săvârșită și urmările survenite poate fi diferită” [31]. A.V. Ivancin are următoarea părere: „Pentru variantele-tip de infracțiuni poate fi formulată o regulă generală: o variantă-tip de infracțiune – o formă de vinovăție. Însă, ca excepție, este posibilă reunirea a două forme de vinovăție într-o singură variantă-tip de infracțiune” [32]. A.I. Korobeev opinează: „Analiza practicii judiciare denotă că regulile de securitate a circulației rutiere sau de exploatare a mijloacelor de transport sunt încălcate mai ales intenționat, iar față de urmările acestor încălcări făptuitorul manifestă imprudență (concretizată

în încredere exagerată sau în neglijență)" [33, p.135]. Vorbind despre conținutul vinovăției în cazul infracțiunilor prevăzute la art.286 „Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport” din Codul penal al Ucrainei [34], V.I. Kasâniuk menționează că „fapta poate fi comisă cu intenție sau din imprudență. În ceea ce privește urmările prejudiciabile, atitudinea psihică față de acestea poate fi doar imprudentă” [35]. Referitor la infracțiunile prevăzute la art.264 din Codul penal al Federației Ruse, I.Ia. Kozacenko menționează: „Latura subiectivă a acestei infracțiuni se caracterizează doar prin imprudență (încredere exagerată sau neglijență). ... Aceasta nu exclude posibilitatea ca regulile de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport să fie încălcate atât din imprudență, cât și intenționat” [36, p.724]. N.I. Pikurov susține: „Atitudinea psihică față de încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport este absorbită de vinovăție în sensul dreptului penal. În pofida acestui fapt, atitudinea dată nu-și pierde semnificația și, în anumite situații, are un impact direct asupra vinovăției în ansamblu” [37, p.222].

Analiza acestor opinii doctrinare ne ajută să identificăm două caracteristici ale infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM, care lasă o amprentă specifică asupra conținutului vinovăției celui care comite aceste infracțiuni.

Prima caracteristică presupune că fapta prejudiciabilă, prevăzută la art.264 CP RM, constă în încălcarea unor reguli stabilite de norme din afara legislației penale.

Încălcarea – cu intenție sau din imprudență – a unor asemenea reguli formează conținutul faptei prejudiciabile și în cazul infracțiunilor prevăzute la art.183, alin.(4) art.212, art.215, alin.(4) art.218, art.223, 224, 226-230, 235, 261, 263, 265, 267, 269, 293, 296-298, 300, 301, 345, 373, 374, 376, alin.(3) art.381, art.382-384 etc. din Codul penal. În cazul tuturor acestor infracțiuni, atitudinea față de urmările prejudiciabile constă în imprudență. Astfel de infracțiuni sunt prevăzute și de legile penale ale Federației Ruse, Ucrainei și Republicii Belarus. Despre intenția sau imprudența față de fapta prejudiciabilă și imprudența față de urmările prejudiciabile ale unor asemenea infracțiuni vorbesc N.A. Lopașenko [38, p.95], Iu.I. Pudovicikin [39, p.176], E.N. Zincenko [40, p.67], K.O. Nazarova [41], T.I. Domanova [42, p.77-78], A.P. Bohan [43, p.23] și M.V. Muhortova [27, p.158].

A doua caracteristică a infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM, care influențează conținutul vinovăției celui care comite aceste infracțiuni: în lipsa urmărilor prejudiciabile, fapta prejudiciabilă ar trebui să atragă răspundere contravențională. Cu alte cuvinte, de felul său, încălcarea unor reguli, care sunt stabilite de norme din afara legislației penale, atrage nu răspundere penală, dar răspundere contravențională. Despre răspundere penală se poate vorbi numai atunci când încălcarea regulilor respective se soldează cu producerea unor urmări prejudiciabile.

În această privință, infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM se deosebesc de infracțiunile prevăzute la art.160, 162, 163 etc. din Codul penal. În cazul acestor din urmă infracțiuni, în lipsa urmărilor prejudiciabile, fapta prejudiciabilă atrage răspundere în baza alineatului (1) din art.160, 162, 163 etc. din Codul penal. În prezența urmărilor prejudiciabile prevăzute la alin.(3) art.160, alin.(2) art.162 și la alin.(2) art.163 CP RM, se poate afirma că infracțiunile respective au la temelie două infracțiuni – infracțiunea prevăzută de alin.(1) art.160, art.162, 163 etc. din Codul penal și infracțiunea prevăzută la art.149 sau 157 CP RM.

În lipsa urmărilor prejudiciabile, fapta prejudiciabilă prevăzută la art.264 CP RM ar trebui să atragă răspundere conform art.228, 235-244 din Codul contravențional. Astfel, se poate afirma că infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM au la temelie nu două infracțiuni, dar o faptă contravențională (prevăzută la art.228, 235-244 din Codul contravențional) și o infracțiune (prevăzută la art.149 sau 157 CP RM). Dacă nu ar exista art.264 CP RM, atunci calificarea ar trebui făcută conform art.228, 235-244 din Codul contravențional și art.149 sau 157 CP RM.

În doctrina penală sunt exprimate viziuni asemănătoare cu privire la specificul conținutului vinovăției celui care comite infracțiuni de genul celor prevăzute la art.264 CP RM. De exemplu, A.I. Korobeev subliniază că „structura unor astfel de infracțiuni este a unui delict complex: o contravenție intenționată și o cauzare din imprudență a unor urmări prejudiciabile care conferă caracter infracțional acelei contravenții” [33, p.79]. N.A. Miroșnicenko susține că, în cazul infracțiunilor de genul celor prevăzute la art.264 CP RM, „de felul său, fapta prejudiciabilă nu poate avea un caracter infracțional. Ea devine infracțională numai în cazul producerii unor urmări prejudiciabile” [44]. A.A. Grebenkov vorbește despre „infracțiunile cu componentă materială în care fapta (care, de felul său, nu este o faptă penală) este săvârșită intenționat, pe când față de urmările prejudiciabile este manifestată imprudență. Ca exemplu al unor astfel de infracțiuni poate fi adusă încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport, care a provocat decesul unei per-

soane" [45, p.129]. N.V. Miroșnicenko menționează că „construcția legislativă „încălcarea regulilor care a provocat, din imprudență, urmări grave” este nu altceva decât o unitate legală constituită dintr-o faptă contravențională cu componentă formală și o infracțiune săvârșită din imprudență cu componentă materială” [46]. A.I. Rarog raționează: „De exemplu, un conducător al unui mijloc de transport încalcă intenționat regulile de securitate a circulației, depășind viteza admisibilă. În acest caz, acel conducător al mijlocului de transport comite o contravenție intenționată. Dacă însă, în rezultatul depășirii vitezei admisibile, este lovit un pieton, provocându-i-se din imprudență vătămarea gravă a sănătății sau decesul acestuia, atunci caracterul faptei se schimbă radical: din contravenție aceasta se transformă în infracțiune” [47, p.37].

Deci, săvârșirea de către aceeași persoană (aceleași persoane), în același timp, a faptelor prevăzute la art.228, 235-244 din Codul contravențional și a faptelor prevăzute la art.149 sau 157 CP RM are ca efect însumarea pericolului social al acestor fapte și „fuzionarea” lor într-un produs calitativ nou, și anume – în infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM.

Conform alin.(1) art.14 din Codul contravențional, „contravenția se săvârșește cu intenție sau din imprudență”. De exemplu, în alin.(1) și (2) art.189 din Codul contravențional se menționează despre încălcarea intenționată a unor reguli. În art.228, 235-244 din Codul contravențional nu este indicată forma de vinovăție față de încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport. Rezultă că, în cazul faptelor prevăzute la art.228, 235-244 din Codul contravențional, regulile respective pot fi încălcate cu intenție sau din imprudență.

Interpretând alin.(2) art.14 din Codul contravențional, concluzionăm că o contravenție cu componentă formală se consideră săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale și dorea să o săvârșescă. Interpretând alin.(3) art.14 din Codul contravențional, conchidem că o contravenție cu componentă formală se consideră săvârșită din imprudență dacă persoana care a săvârșit-o fie își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, fie nu-și dădea seama de caracterul prejudiciabil al acesteia, și, în același timp, nu dorea să săvârșescă acea acțiune sau inacțiune. Totodată, în art.18 CP RM la caracterizarea imprudenței în cazul unei infracțiuni se folosesc, printre altele, formulările „își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale” și „nu își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale”. Aceste formulări confirmă legătura dintre intenția sau imprudența față de faptele prevăzute la art.228, 235-244 din Codul contravențional (și, implicit, intenția sau imprudența față de fapta prejudiciabilă prevăzută la art.264 CP RM) și imprudența față de infracțiunile prevăzute la art.149 sau 157 CP RM (și, implicit, imprudența față de urmările prejudiciabile prevăzute la art.264 CP RM).

Concluzia este că, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM, conținutul vinovăției include intenția sau imprudența față de fapta prejudiciabilă și doar imprudența față de urmările prejudiciabile.

Cele afirmate de noi mai sus nu trebuie să ducă spre ideea că art.19 CP RM caracterizează conținutul vinovăției în cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM. Anume o astfel de idee o promovează P.S. Daghel și D.P. Kotov [48, p.162-169]. Articolul 19 CP RM, care se referă la infracțiunea săvârșită cu două forme de vinovăție, prevede: „Dacă, drept rezultat al săvârșirii cu intenție a infracțiunii, se produc urmări mai grave care, conform legii, atrag înăsprirea pedepsei penale și care nu erau cuprinse de intenția făptuitorului, răspunderea penală pentru atare urmări survine numai dacă persoana a prevăzut urmările prejudiciabile, dar consideră în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate sau dacă persoana nu a prevăzut posibilitatea survenirii acestor urmări, deși trebuia și putea să le prevadă. În consecință, infracțiunea se consideră intenționată”.

Conținutul acestui articol diferă, de exemplu, de conținutul art.25 „Îmbinarea intenției și imprudenței la săvârșirea unei infracțiuni (vinovăția complexă)” din Codul penal al Republicii Belarus: „Vinovăția complexă se caracterizează prin săvârșirea intenționată a infracțiunii și prin imprudență față de urmările cauzate de această infracțiune, de care legea penală leagă agravarea răspunderii penale” [49]. Caracteristicile vinovăției manifestate în cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM corespund parțial condițiilor stabilite în art.25 din Codul penal al Republicii Belarus, dar diferă esențial de condițiile prevăzute la art.19 CP RM.

Cel mai elocvent exemplu de infracțiune săvârșită cu două forme de vinovăție este infracțiunea prevăzută la alin.(4) art.151 CP RM. S.Brînza și V.Stati susțin că „din punctul de vedere al laturii obiective, fapta infracțională specificată la alin.(4) art.151 CP RM cuprinde vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (urmările prejudiciabile primare), care, la rândul său, a implicat producerea unor urmări prejudiciabile și mai grave – decesul victimei (urmările prejudiciabile secundare). ... În planul laturii subiective, infracțiunea

specificată la alin.(4) art.151 CP RM se caracterizează prin intenție față de urmările prejudiciabile primare și prin imprudență față de urmările prejudiciabile secundare" [50, p.378].

Se poate afirma că infracțiunea prevăzută la alin.(4) art.151 CP RM are la temelie două infracțiuni materiale – infracțiunea prevăzută la alin.(1) sau (2) art.151 CP RM și infracțiunea prevăzută la art.149 CP RM. Infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM au la temelie nu două infracțiuni materiale, dar o faptă contravențională formală și o infracțiune materială. În afară de aceasta, art.19 CP RM cere ca față de urmările prejudiciabile primare să fie manifestată intenție. În cazul faptei prejudiciabile prevăzute la art.264 CP RM poate fi manifestată nu doar intenție, ci și imprudență. Aceste deosebiri denotă că infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM nu se încadrează în tiparul prevăzut la art.19 CP RM.

Nu susținem părerea lui D.A. Hartahai [51] și K.O. Nazarova [41], potrivit căreia în acest tipar se încadrează infracțiunile care au la temelie o infracțiune formală (față de care se manifestă intenție) și o infracțiune materială (față de care se manifestă imprudență). Infracțiunile de acest tip sunt prevăzute la art.214, alin.(2) art.214¹, lit.b) alin.(2) și lit.c) alin.(3) art.216, art.225, alin.(2) art.264¹, art.268, 270, 271 și 363 CP RM. Aceste infracțiuni îndeplinesc doar cerința referitoare la latura subiectivă, care este prevăzută la art.19 CP RM – manifestarea intenției urmată de manifestarea imprudenței. Cerința referitoare la latura obiectivă (două urmări prejudiciabile aflate în legătură cauzală) nu este îndeplinită de infracțiunile de acest tip.

Există o asemănare între infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM și unele dintre infracțiunile prevăzute la art.214, alin.(2) art.214¹, lit.b) alin.(2) și lit.c) alin.(3) art.216, art.225, alin.(2) art.264¹, art.268, 270, 271 și 363 CP RM. Asemănarea dată constă în aceea că: a) fapta prejudiciabilă din structura acestor infracțiuni presupune încălcarea anumitor reguli; b) aceste infracțiuni au la temelie o faptă cu componentă formală și o altă faptă cu componentă materială. Trebuie luate în calcul și deosebirile dintre infracțiunile comparate: 1) infracțiunile prevăzute la art.214, alin.(2) art.214¹, lit.b) alin.(2) și lit.c) alin.(3) art.216, art.225, alin.(2) art.264¹, art.268, 270, 271 și 363 CP RM au la temelie două infracțiuni; infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM au la temelie o faptă contravențională și o infracțiune; 2) infracțiunile prevăzute la art.214, alin.(2) art.214¹, lit.b) alin.(2) și lit.c) alin.(3) art.216, art.225, alin.(2) art.264¹, art.268, 270, 271 și 363 CP RM presupun manifestarea doar a intenției față de fapta prejudiciabilă; infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM presupun manifestarea intenției sau a imprudenței față de fapta prejudiciabilă.

Conform art.19 CP RM, infracțiunea săvârșită cu două forme de vinovăție „se consideră intenționată”. Această concluzie este determinată de circumstanța că făptuitorul manifestă intenție față de urmările primare. Așa cum intenția este comparativ mai gravă decât imprudența, este firesc ca, în ansamblu, infracțiunea săvârșită cu două forme de vinovăție să fie considerată infracțiune intenționată.

Este justă părerea lui S.V. Tarasov că „infracțiunile în domeniul transporturilor, considerate de legiuitor infracțiuni materiale, nu se raportează la infracțiunile săvârșite cu două forme de vinovăție. Astfel de infracțiuni ar trebui considerate săvârșite din imprudență, deoarece rolul decisiv în determinarea formei de vinovăție aparține atitudinii psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile” [52]. Viziuni similare au A.A. Muzâka [53, p.88] și V.I. Kasâniuk [54, p.856; 55, p.560]. A.O. Danilevski menționează: „Urmările prejudiciabile reprezintă factorul „criminalizator” pentru infracțiunile prevăzute la art.286 din Codul penal al Ucrainei, iar atitudinea făptuitorului față de aceste urmări poate fi doar imprudentă. Rezultă că, în ansamblu, infracțiunile prevăzute la art.286 din Codul penal al Ucrainei trebuie considerate săvârșite din imprudență” [56].

În ce privește infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM, acestea includ o singură urmare prejudiciabilă, față de care făptuitorul manifestă imprudență. Este de la sine înțeles că, în esență, infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM trebuie considerate infracțiuni săvârșite din imprudență. Dacă ele ar fi considerate în esență infracțiuni intenționate, atunci gradul de pericol social al acestor infracțiuni ar fi redus la gradul de pericol social al faptelor prevăzute la art.228, 235-244 din Codul contravențional. Ceea ce ar fi incorect, întrucât urmările prejudiciabile prevăzute la art.149 și 157 CP RM reprezintă factorul „criminalizator” pentru infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM.

Considerarea infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM ca fiind infracțiuni săvârșite în esență din imprudență contează sub aspectul posibilității aplicării lit.b) alin.(5) art.34, alin.(2) art.72, alin.(1) art.90, alin.(7) art.90¹, lit.b) sau c) alin.(8) art.91 CP RM. Condiția aplicării acestor norme din Partea generală a Codului penal este săvârșirea infracțiunii din imprudență.

Manifestarea imprudenței față de urmările prejudiciabile permite deosebirea infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM de unele infracțiuni intenționate. N.V. Leass raționează: „Poate oare vinovăția persoanei, care

a comis infracțiunea de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport, să se exprime în intenție directă sau indirectă? Această infracțiune ar putea fi considerată intenționată numai cu condiția că făptuitorul a încălcat conștient regulile de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport, a prevăzut una dintre urmările prejudiciabile ale infracțiunii respective, a dorit sau a admis conștient survenirea acestor urmări. Însă, cu un astfel de vector al intenției, obiectul juridic principal al infracțiunii ar fi nu siguranța traficului, ci viața sau sănătatea persoanei. În acest caz, cele comise depășesc cadrul unei infracțiuni săvârșite în domeniul transporturilor și se transformă într-o infracțiune intenționată care presupune utilizarea unui mijloc de transport ca instrument de săvârșire a infracțiunii" [57].

S.Brînza și V.Stati sunt de părere că „dacă vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății a fost provocată intenționat, atunci se va aplica nu alin.(1) art.264 CP RM, dar art.152 CP RM [8, p.435]. Suntem de acord cu această opinie. Dacă vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății a fost provocată intenționat, atunci se va aplica nu lit.a) alin.(3) art.264 CP RM, dar art.151 CP RM. Dacă decesul a fost provocat intenționat, atunci se va aplica nu lit.b) alin.(3) sau alin.(5) art.264 CP RM, dar art.145 CP RM. Din aceasta rezultă importanța deosebirii imprudenței de intenție în cazul stabilirii atitudinii psihice a făptuitorului față de urmările prejudiciabile.

Problema privind delimitarea intenției indirecte de încrederea exagerată face dificilă această sarcină. S.N. Radcenko și V.P. Alehin afirmă: „Limita încrederii exagerate, adiacentă intenției indirecte, este atât de vagă, încât stabilirea ei depinde în cea mai mare parte de opinia celui care are în competență cauza respectivă” [58].

Interpretarea art.18 și a art.264 CP RM arată că infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM se consideră săvârșite cu încredere exagerată dacă persoana, care conduce mijlocul de transport, le-a săvârșit dându-și seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport, a prevăzut producerea vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane, dar a considerat în mod ușuratic că aceste urmări vor putea fi evitate. Va fi aplicat art.145, 151 sau art.152 CP RM dacă persoana, care conduce mijlocul de transport, își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport, a prevăzut producerea vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane, și a admis, în mod conștient, survenirea acestor urmări.

În mod evident, considerarea în mod ușuratic că producerea vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane va putea fi evitată (caracteristică pentru încrederea exagerată) se deosebește de admiterea, în mod conștient, a survenirii acestor urmări (caracteristică pentru intenția indirectă). A.Șavga menționează: „Factorul volitiv al încrederii exagerate reprezintă eforturile pe care le depune făptuitorul pentru a nu admite survenirea urmărilor prejudiciabile, adică atitudinea negativă față de ele. În acest caz lipsește atât dorința, cât și admiterea conștientă a urmărilor prejudiciabile. Conștiința și voința făptuitorului sunt orientate spre preîntâmpinarea urmărilor prejudiciabile” [1, p.209-210]. În cazul intenției indirecte, persoana care conduce mijlocul de transport are o atitudine pozitivă față de producerea vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane. Ea nu depune niciun efort pentru a preîntâmpina producerea unor asemenea urmări. În cazul încrederii exagerate, asemenea eforturi sunt depuse, din care cauză nu poate fi considerată pozitivă atitudinea persoanei, care conduce mijlocul de transport, față de producerea vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane.

Însă, încrederea exagerată se deosebește de intenția indirectă nu doar prin aspectul volitiv al vinovăției. Deosebirea dintre ele se referă și la aspectul intelectual al vinovăției. Atât în cazul încrederii exagerate, cât și în cazul intenției indirecte persoana care conduce mijlocul de transport prevede producerea vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane. V.V. Nikulin afirmă: „În cazul încrederii exagerate, este vorba nu de prevederea posibilității reale de survenire a urmărilor prejudiciabile, ca în cazul intenției indirecte, ci de prevederea posibilității abstracte sau a probabilității survenirii unor asemenea urmări” [59]. Vorbind despre încrederea exagerată, V.A. Bugaev și S.A. Dereveankina susțin: „Făptuitorul prevede nu posibilitatea reală, ci teoretică (abstractă) de survenire a urmărilor prejudiciabile. El își dă seama că este mică probabilitatea ca acțiunea sau inacțiunea lui să cauzeze producerea unor astfel de urmări. În același timp, el speră că norocul, dexteritatea, cunoștințele, forța și o anumită ambianță (de exemplu, absența oamenilor pe carosabil) vor contribui la prevenirea survenirii urmărilor prejudiciabile” [60]. Contarea

doar pe noroc (hazard) ar însemna că făptuitorul admite, în mod conștient, survenirea urmărilor prejudiciabile. O asemenea circumstanță de prevenire a survenirii urmărilor prejudiciabile nu poate fi reală. Ea are un caracter abstract.

Deosebirea neglijenței de încrederea exagerată are importanță nu pentru delimitarea infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM de unele infracțiuni adiacente, dar pentru individualizarea pedepsei pentru aceste infracțiuni. Este cunoscut că încrederea exagerată este comparativ mai periculoasă sub aspect social decât neglijența.

Interpretarea art.18 și a art.264 CP RM arată că infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM se consideră săvârșite din neglijență dacă persoana care conduce mijlocul de transport le-a săvârșit fără a-și da seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport, fără a prevedea producerea vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane, deși trebuia și putea să o prevadă. În cazul încrederii exagerate, persoana care conduce mijlocul de transport își dă seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport și prevede posibilitatea producerii vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane. Prin aceasta încrederea exagerată se deosebește de neglijență. V.I. Șian caracterizează astfel deosebirea dată: „În cazul încrederii exagerate făptuitorul prevede posibilitatea abstractă de producere a urmărilor prejudiciabile și, datorită acestui fapt, conștientizează pericolul potențial al faptei sale. În cazul neglijenței, făptuitorul nu prevede deloc posibilitatea producerii urmărilor prejudiciabile și, ca urmare, nu conștientizează nici măcar pericolul potențial al variantei de conduite pe care a ales-o” [61, p.111].

Încrederea exagerată și neglijența se deosebesc și după aspectul volitiv. La caracterizarea neglijenței în art.18 CP RM legiuitorul folosește sintagma „deși trebuia și putea să le prevadă”. Aceasta înseamnă că persoana care conduce mijlocul de transport are posibilitatea reală să prevadă producerea vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane. Însă, persoana dată nu depune eforturi pentru a o prevedea. În cazul încrederii exagerate eforturile depuse de persoana care conduce mijlocul de transport au ca efect prevederea producerii vătămării medii sau grave a integrității corporale sau a sănătății ori a decesului unei sau mai multor persoane.

Concluzii

În cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM, conținutul vinovăției include intenția sau imprudența față de fapta prejudiciabilă și doar imprudența față de urmările prejudiciabile. Pot fi identificate două caracteristici ale infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM, care lasă o amprentă specifică asupra conținutului vinovăției celui care comite aceste infracțiuni: 1) fapta prejudiciabilă prevăzută la art.264 CP RM constă în încălcarea unor reguli stabilite de norme din afara legislației penale; 2) în lipsa urmărilor prejudiciabile, fapta prejudiciabilă ar trebui să atragă răspundere contravențională. Infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM au la temelie o faptă contravențională (prevăzută la art.228, 235-244 din Codul contravențional) și o infracțiune (prevăzută la art.149 sau 157 CP RM). Dacă nu ar exista art.264 CP RM, atunci calificarea ar trebui făcută conform art.228, 235-244 din Codul contravențional și art.149 sau art.157 CP RM. Săvârșirea de către aceeași persoană (aceleași persoane), în același timp, a faptelor prevăzute la art.228, 235-244 din Codul contravențional și a faptelor prevăzute la art.149 sau 157 CP RM are ca efect însumarea pericolului social al acestor fapte și „fuzionarea” lor într-un produs calitativ nou, și anume – în infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM. Articolul 19 CP RM nu caracterizează conținutul vinovăției în cazul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM. Infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM se deosebesc prin conținutul vinovăției de infracțiunile prevăzute la art.214, alin.(2) art.214¹, lit.b) alin.(2) și lit.c) alin.(3) art.216, art.225, alin.(2) art.264¹, art.268, 270, 271 și 363 CP RM. În esență, infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM trebuie considerate infracțiuni săvârșite din imprudență. Deosebirea încrederii exagerate de intenția indirectă are importanță pentru delimitarea infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM de unele infracțiuni adiacente. Deosebirea neglijenței de încrederea exagerată are importanță pentru individualizarea pedepsei pentru infracțiunile prevăzute la art.264 CP RM.

Referințe:

1. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GRAMA, M. et al. *Drept penal. Partea Generală*. Chișinău: Cartier, 2005. 624 p. ISBN 9975-79-318-5
2. TEACĂ, A. *Intenția eventuală, pe teritoriul culpei cu prevedere, în accidente fatale de circulație*. [Accesat: 08.06.2019] Disponibil:<https://revista.universuljuridic.ro/intentia-eventuala-pe-teritoriul-culpei-cu-prevedere-accidente-fatale-de-circulatie/2/>

3. ШИРЯЕВ, В.А. «Раздвоенная» форма вины как уголовно-правовая категория: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1998. 25 с.
4. МАКАРОВ, Р.В., ГАБДРАХМАНОВ, Ф.В. Квалификационные ошибки при определении субъективной стороны преступления и их классификация. В: *Евразийская адвокатура*, 2018, № 3, с.37-42. ISSN 2304-9839
5. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislației la examinarea cauzelor penale referitoare la încălcarea regulilor de securitate a circulației sau exploatarea a mijloacelor de transport, nr.20 din 08.07.1999. [Accesat: 07.06.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=244
6. Постановление Пленума Верховного Суда СССР № 2 от 9 апреля 1965 г. «О судебной практике по делам, связанным с нарушением правил безопасности движения и эксплуатации автотранспорта или городского электротранспорта». В: *Бюллетень Верховного Суда СССР*, 1965, №3, с.10-12.
7. Постановление Пленума Верховного Суда СССР № 11 от 6 октября 1970 г. «О судебной практике по делам об автотранспортных преступлениях». В: *Бюллетень Верховного Суда СССР*, 1970, №6, с.41-47.
8. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p. ISBN 978-9975-53-470-3
9. CERNOMOREȚ, S., HORTOPAN, D. Analiza laturii subiective a infracțiunii prevăzute de articolul 264 din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Relații internaționale. Plus*, 2017, nr.1, p.178-189. ISSN 1857-4440
10. Уголовный кодекс Российской Федерации. В: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, №25.
11. ЯЦЫНА, А.П. *Проблемы отграничения преступлений с двумя формами вины от сходных деяний*. [Accesat: 07.06.2019] Disponibil: <https://nauchforum.ru/journal/stud/16/26139>
12. ПИТУЛЬКО, К.В., КОРЯКОВЦЕВ, В.В. *Уголовное право. Особенная часть*. Санкт-Петербург: Питер, 2010. 256 с. ISBN: 978-5-49807-478-8
13. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8
14. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A.Barbăneagră*. Chișinău: ARC, 2003. 836 p. ISBN 9975-61-291-1
15. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., GURSCHI, C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005. 656 p. ISBN 9975-79-338-X
16. BRÎNZA S., ULIANOVSCHI X., STATI V. et al. *Drept penal. Partea Specială*. Chișinău: Cartier, 2005. 804 p. ISBN 9975-79-324-X
17. BARBĂNEAGRĂ, A., ALECU, GH., BERLIBA, V. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale)*. Chișinău: Sarmis, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0
18. BUDECI, V. Latura subiectivă a infracțiunii de încălcare a regulilor de securitate a circulației sau de exploatarea a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport. În: *Legea și Viața*, 2014, nr.6, p.28-33. ISSN 1810-309X
19. AIRAPETEAN, A., IONIȚĂ, D., PRODAN, S., POPOV, R. *Drept penal. Partea Specială: Note de curs. (Ciclul I)*. Chișinău, 2013. [Accesat: 07.06.2019] Disponibil: http://www.usem.md/uploads/files/Note_de_curs_drept_ciclul_1/041_-_054_-_Drept_penal_Partea_speciala_I,_II.pdf
20. POALELUNGI, M., DOLEA, I., VÎZDOAGĂ, T. et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0
21. ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 2*. Кишинэу: Cartdidact, 2010. 592 с. ISBN 978-9975-4158-2-8
22. *Комментарий к Уголовному кодексу Республики Молдова. Общая и Особенная Часть / Под ред. В.Бужора, В.Гуцуляка*. [Accesat: 10.06.2019] Disponibil: <https://criminology.md/index.php/ro/manuale-si-monografii/225-kommentarij-k-ugolovnomu-kodeksu-respubliki-moldova-obshchaya-i-osobennaya-chast>
23. ȘEVCIUC, I. Latura subiectivă și subiectul infracțiunii prevăzute la art.264 Cod Penal. În: *Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației. Vol.I*. Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, 2018, p.204-213. ISBN 978-9975-88-041-1
24. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 05.06.2013. Dosarul nr.1ra-612/2013. [Accesat: 07.06.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=164
25. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 06.11.2014. Dosarul nr.4-1re-254/2014. [Accesat: 07.06.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=540
26. НЕВЕРОВ, В.И. *Нарушение правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств: уголовно-правовое и криминологическое исследование: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Саратов, 2007. 243 с.
27. МУХОРТОВА, М.В. *Преступления, связанные с нарушением специальных правил: природа и особенности элементов состава: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2016. 260 с.

28. *Кримінальне право України: Особлива частина* / За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с. ISBN 966-667-159-X
29. ТАГАНЦЕВ, Н.С. *Русское уголовное право: часть общая. Том 1*. Москва: Наука, 1994. 375 с. ISBN 5-02-012940-2
30. ВОЛОБУЕВА, Е.С. Преступления с двойной формой вины в российском уголовном праве. В: *Аллея науки*, 2018, Том 1, № 9, с.700-704. ISSN 2587-6244
31. ЮРОВА, Е.С. Две формы вины в одном преступлении по уголовному праву РФ. В: *Студенческая наука: современные реалии. Материалы Международной студенческой научно-практической конференции. (Чебоксары, 27 апр. 2017 г.)*. Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2017, с.222-223. ISBN 978-5-9500127-6-1
32. ИВАНЧИН, А.В. Вина и конструирование состава преступления. В: *Вестник Ярославского государственного университета им. П.Г. Демидова. Серия Гуманитарные науки*, 2012, №2, с.102-105. ISSN 2658-3844
33. КОРОБЕЕВ, А.И. *Транспортные преступления*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. 404 с. ISBN 5-94201-161-3
34. Кримінальний кодекс України. В: *Відомості Верховної Ради України*, 2001, №25-26.
35. КАСИНЮК, В.І. Особливості вины в транспортних злочинах. В: *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін.* Харків: Право, 2012, с.313-315. ISBN 978-966-458-403-3
36. *Уголовное право. Особенная часть* / Отв. ред. И.Я. Козаченко, Г.П. Новоселов. Москва: Норма, 2008. 1008 с. ISBN 978-5-468-00175-2
37. ПИКУРОВ, Н.И. *Квалификация преступлений с бланкетными признаками состава*. Москва: Российская академия правосудия, 2009. 288 с. ISBN 978-5-93916-184-8
38. ЛОПАШЕНКО, Н.А. *Экологические преступления. Комментарий к главе 26 УК РФ*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 802 с. ISBN 5-94201-032-3
39. ПУДОВОЧКИН, Ю.Е. *Учение о составе преступления*. Москва: Юрлитинформ. 2009. 248 с. ISBN 978-5-93295-547-5
40. ЗИНЧЕНКО, Э.Н. *Уголовная ответственность за нарушение правил безопасности горных работ*. Киев; Донецк: Вища школа, 1979. 146 с.
41. НАЗАРОВА, К.О. К вопросу о преступлениях с двумя формами вины. В: *Baki Universitetinin Xəbərləri: Sosial-siyasi elmlər seriyası*, 2007, №1, с.22-32.
42. *Уголовное право: новые идеи* / Отв. ред. С.Г. Келина, А.В. Наумов. Москва: ИГП РАН, 1994. 100 с. ISBN 5-201-01287-6
43. БОХАН, А.П. *Уголовная ответственность за нарушение правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2002. 28 с.
44. МИРОШНИЧЕНКО, Н.А. Вина в сложных составах преступлений. В: *Правове життя сучасної України. Матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.)*. Том 2. Одеса: Фенікс, 2013, с.263-265. ISBN 978-966-438-708-5
45. БАЙБАРИН, А.А., ГРЕБЕНЬКОВ, А.А., ШЕВЕЛЕВА, С.В. *Уголовное право России. Общая часть* / Отв. ред. А.А. Гребеньков. Курск: ЮЗГУ, 2013. 429 с. ISBN 978-5-905556-69-2
46. МИРОШНИЧЕНКО, Н.В. Субъективная сторона преступлений, связанных с нарушением специальных правил безопасности. В: *Ученые труды Российской академии адвокатуры и нотариата*, 2012, №2, с.108-112. ISSN 1997-0986
47. ГРАЧЕВ, Ю.В., ЕРМАКОВА, Л.Д., ЕСАКОВ, Г.А. и др. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации* / Под ред. А.И. Рарога. Москва: Проспект, 2014. 960 с. ISBN 978-5-392-12420-6
48. ДАГЕЛЬ, П.С. КОТОВ, Д.П. *Субъективная сторона преступления и ее установление*. Воронеж: Издательство Воронежского университета, 1974. 243 с.
49. Уголовный кодекс Республики Беларусь. В: *Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь*, 1999, №24.
50. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7
51. ХАРТАХАЙ, Д.А. Две формы вины в одном преступлении по уголовному праву РФ. В: *Вестник Самарской гуманитарной академии*. Серия: Право, №2, 2007, с.103-106. ISSN 2305-9605
52. ТАРАСОВ, С.В. Проблемы определения формы вины в транспортных преступлениях. В: *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики*, 2014, № 9, Ч. II, с.164-167. ISSN 1997-292x
53. *Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України* / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: Юридична думка, 2010. 1288 с. ISBN 978-966-326-383-0
54. *Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар* / За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Київ: Ін Юре, 2003. 1196 с. ISBN 966-313-048-2

55. *Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Т.2: Особлива частина* / За заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Харків: Право, 2013. 1040 с. ISBN 978-966-458-426-2
56. ДАНИЛЕВСЬКИЙ, А.О. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. В: *Правовий часопис Донбасу*, 2018, №2, с.142-149. ISSN 2523-4269
57. ЛЯСС, Н.В. Субъективная сторона преступлений на автотранспорте. В: *Правоведение*, 1972, №3, с.109-112.
58. РАДЧЕНКО, С.Н. АЛЕХИН, В.П. К вопросу о видах неосторожности в российском уголовном праве. В: *Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития: Материалы VI Международной научно-практической конференции (Чебоксары, 18 июня 2017 г.). Том 2. Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2017, с.316-327. ISBN 978-5-9500562-0-8*
59. НИКУЛИН, В.В. Характеристика вины при нарушении правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств (вопросы теории и квалификации деяния). В: *Теория и практика общественного развития*, 2005, №2, с.81-88. ISSN 1815-4964
60. БУГАЕВ, В.А., ДЕРЕВЯНКИНА, С.А. Субъективная сторона преступлений против безопасности движения и эксплуатации транспорта. В: *Ученые записки Крымского федерального университета имени В.И. Вернадского. Юридические науки*, 2018, Том 4, №2, с.125-130. ISSN 2413-1733
61. ШИЯН, В.И. *Уголовное право*. Москва: МГИУ, 2008. 248 с. ISBN 978-5-2760-1501-9

Date despre autor:

Nicolae POSTOVANU, doctorand, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: nicolae.postovanu.1989@mail.ru

Prezentat la 14.06.2019